

ANXIETY LIVES IN HIS SOUL

In Commemoration of the 75-th Anniversary
of Academician A.M. Serdiuk

У ЙОГО ДУШІ ЖИВЕ НЕСПОКІЙ

До 75-річчя від дня народження академіка
Андрія Михайловича СЕРДЮКА

НАШІ ЮВІЛЯРИ

24

грудня 2013 року виповнюється 75 років від дня народження відомого вченого-гігієніста, громадського діяча, академіка НАМН, професора, президента Національної Академії медичних наук України, директора ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України" Андрія Михайловича Сердюка.

1955 року А.М. Сердюк вступив до Дніпропетровського медичного інституту, після закінчення якого працював лікарем санітарно-епідеміологічної станції Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, згодом — головним лікарем, а у 25 років очолив міськздороввідділ м. Верхньодніпровська. Молода людина опікувалася роботою чотирьох лікарень, керувала старшими за себе досвідченими лікарями, а це — справа не з легких. Потрібен був справжній хист полковод-

ця: здатність утримувати у пам'яті найважливішу інформацію, швидко вловлювати суть проблеми, вміння вирізняти найголовніше, переконувати, передбачати можливий розвиток подій, системне та логічне мислення, дипломатичність. Молодий керівник склав цей непростий іспит. Йому допомагали природна відкритість, щире ставлення до людей, вміння цінувати їх і розкривати найкращі якості.

1966 року він вступає до аспірантури Київського НДІ загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзєєва, де вирішив досліджувати вплив електромагнітного випромінювання на здоров'я людей. Директор інституту, член-кор. АМН України Калюжний Д.М. тему дисертації затвердив, зваживши на наполегливість аспіранта і аргументованість доводів. Після захисту кандидатської дисертації А.М. Сердюк залишився працювати старшим науковим співробітником установи.

Слід відзначити щасливий збіг обставин, які наклали відбиток на все його життя. Після

закінчення інституту йому випало працювати саме у тій санітарно-епідеміологічній станції, яку 1913 року заснував видатний вчений-гігієніст О.М. Марзєєв. Це була перша в Україні повітова СЕС. Потім Андрій Михайлович опинився в інституті, створеному Олександром Микитовичем 1931 року, зробив у його стінах перші кроки у науку. Доля наче навмисно переплітала біографії цих двох учених. Як і славний попередник, А.М. Сердюк невдовзі очолив інститут. Він розвинув та відродив закладені Марзєєвим О.М. традиції, зокрема активізував видавничі програми.

Доля провела Андрія Михайловича через різні тяжкі випробування, наче перевіряючи його на витривалість і мужність, вміння долати труднощі й бути вірним раз і назавжди обраній професії, самовіддано служити благородній справі охорони здоров'я людей.

У його пам'яті назавжди залишилися жахи війни, холод і голод повоєнних років, часи не зовсім ситного студентства, протягом яких мужніла його воля і виховувався характер людини-творця, здатної до подолання життєвих негараздів, впевненої у своїх силах на шляху до мети. Саме ці якості, помножені на набутий досвід, сприяли тому, що нині Андрій Михайлович — знаний в Україні та за її межами вчений-гігієніст і громадський діяч.

Про його здобутки на життєвій стежі слухна нагода згадати саме нині: Андрію Михайловичу виповнилося 75 років, з яких піввіку він присвятив охороні здоров'я людей та збереженню й поліпшенню довкілля.

А.М. Сердюк народився 24 грудня 1938 року у родині педагогів у м. Дніпропетровську. Він належить до покоління, яке називають "дітьми війни". На його дитинство припали евакуація та окупація. Він переніс біль за свого батька, який потрапив до фашистського концтабору, а після звільнення брав участь у Великій Вітчизняній війні та війні з мілітаристською Японією. Батько повернувся додому 1946 року.

1972 року Андрія Михайловича запросили на роботу до Центрального комітету Компартії України. Почавши з посади інструктора, він невдовзі стає заступником завідуючого відділом науки та учбових закладів, курує питання охорони здоров'я та соціального забезпечення республіки. Нова робота вимагала нових знань. Він досить швидко опановує їх, стає відповідальним політиком. Саме таку відповідальність виявив він 26 квітня 1986 року, коли грянула Чорнобильська катастрофа. Керівники тодішнього СРСР спустили вказівку вважати безпечною для ліквідаторів аварії і потерпілих від неї дозу 50 БЕР. Андрій Михайлович, розуміючи, що сталося, наслідки катастрофи, категорично наполягав: безпечна доза не має перевищувати 5 БЕР.

Для того, щоб про це заявити у той час, потрібні були не лише знання, а й мужність. Зрештою, Москва пішла на поступки: "Поріг відселення населення з району, прилеглих до ЧАЕС, знизити до 10 БЕР". Сердюк А.М. вмів і дивитися правді в очі, і говорити правду.

З 1987 року А.М. Сердюк — перший заступник міністра охорони здоров'я УРСР, з 1990

— директор Українського наукового гігієнічного центру МОЗ України. 1994 року він знову стає першим заступником міністра, а 1996 р. очолює Міністерство охорони здоров'я України і, на громадських засадах, лабораторію еколого-гігієнічної безпеки України в Українському науково-гігієнічному центрі.

Цей майже 30-річний період життя Андрія Михайловича був доволі багатим на здобутки. У складні часи перебудови та становлення незалежної української держави А.М. Сердюк прагне забезпечити стале функціонування галузі, її реформування та реструктуризацію. В умовах недостатнього фінансування, обвалу структури охорони здоров'я, скорочення кількості фахівців він як стратег уміло керував "армією" медичних працівників країни. Те, що він вимагав від співробітників, вимагав і від себе. Працював багато. Прагнув зберегти сільські медичні заклади та їхні кадри, запропонував закладам відомчої медицини обслуговувати усіх мешканців району, на території якого вони перебувають. Прагнув зберегти наукові кадри. Організував допомогу по-

терпілим від аварії на ЧАЕС дітям-інвалідам, ветеранам Великої Вітчизняної війни, тяжко хворим. Керував боротьбою з епідемією дифтерії, яка забрала багато життів наших співвітчизників, дітей і дорослих. І при цьому завжди залишався порядною, доброзичливою, чуйною людиною.

Як організатор охорони здоров'я Сердюк А.М. спрямову-

вав свою діяльність на досягнення ефективного управління галуззю, її правове забезпечення та інформатизацію. За його ініціативи в Україні була організована і розпочала функціонувати чітка структура медико-генетичної допомоги населенню, для чого було створено Науковий центр медичної генетики МОЗ та Президії АН України.

З 1999 по 2000 рік А.М. Сердюк — голова Національного агентства за контролю над якістю та безпекою продуктів харчування, лікарських засобів та виробів медичного призначення. 2000 року він повертається до Інституту гігієни та медичної екології імені О.М. Марзеева АМН України (раніше — Київський НДІ загальної та комунальної гігієни ім. О.М. Марзеева, Український науковий гігієнічний центр МОЗ України). Повертається як керівник закладу, в якому досяг значних успіхів у царині зміцнення здоров'я населення та попередження негативного впливу на нього хімічних, фізичних та біологічних чинників навколишнього середовища.

Знову очоливши інститут, А.М. Сердюк одним з перших у країні розпочав розробку

теоретичних основ проблеми біологічного впливу електромагнітної енергії антропогенного походження на організм людини, залежності здоров'я населення від її дії. Він — автор низки методичних та нормативних санітарно-гігієнічних документів.

Значна частина робіт вченого присвячена взаємозалежності глобальних проблем сучасності — науково-технічного впровадження в Україні медико-екологічного та біологічного моніторингу, комплексного вирішення екологічних проблем багатьох наукових напрямків, правового забезпечення, планового управління якістю довкілля. Розроблена Сердюком А.М. теорія резонансної взаємодії організму з навколишнім середовищем є якісно новим підходом до вирішення проблем медичної екології, гігієнічних аспектів захисту людини від можливої несприятливої дії багатьох факторів.

Останнім часом за керівництва А.М. Сердюка в інституті продовжується вивчення закономірностей впливу природних та антропогенних факторів довкілля на здоров'я населення, дослідження з удосконалення теорії та практики їх гігієнічного нормування, оцінки ризику для населення, а також методології організації контролю над станом довкілля.

Як директор інституту Сердюк А.М. дотримується принципу, згідно з яким прогрес наукового колективу можливий лише за умов збереження досвіду, здобутків і традицій, набутих старшим поколінням науковців, та розвитку їх молоддю, яка приходить на зміну. За клопотанням та проектом Сердюка А.М. перед новим корпусом інституту було встановлено пам'ятник Марзеву О.М. — організатору і першому директору, наукову естафету якого продовжує нинішнє покоління вчених. За ініціативи А.М. Сердюка в інституті активізовано підготовку кадрів через аспірантуру, поновлено роботу Ради молодих вчених. На базі інституту з 1996 року успішно діє спеціалізована Вчена рада з захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук за спеціальностями "екологія" (медичні науки) і "гігієна та професійна патологія" (медичні та біологічні науки).

З 1996 року в інституті видаються науковий журнал з проблем медичної екології, гігієни, охорони здоров'я та екологічної безпеки "Довкілля та здоров'я", шеф-редактором якого є Андрій Михайлович, а також щорічний збірник наукових праць "Гігієна населених місць". Обидва видання входять до переліку фахових видань України.

Теоретичні розробки Сердюка А.М. викладено у чис-

ленних монографіях та наукових працях. А.М. Сердюк має широкі міжнародні творчі зв'язки, є керівником програми ВООЗ "Здоров'я у гармонії". З 1972 року він бере участь у спільних дослідженнях з ученими СІНА за програмою "Вивчення біологічної дії фізичних факторів навколишнього середовища", а з 1996 року — за програмою вивчення лейкемії та інших захворювань серед учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС.

Нині Андрій Михайлович Сердюк — видатний вчений у галузі гігієни та медичної екології, дійсний член (академік) НАМН, доктор медичних наук (з 1981 р.), професор (з 1994 р.), 2011 року обраний президентом національної академії медичних наук України. На сьогодні він є заступником голови Міжвідомчої комісії з біологічної та генетичної безпеки при РНБО України, членом Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі, членом Президії Вченої ради МОЗ України. Він має міжнародне та державне визнання: почесний член Академії медичних наук Польщі (з 1999 р.), дійсний член Міжнародної медичної академії імені А. Швейцера (з 1999 р.), лауреат Державної премії України, Заслужений діяч науки і техніки. Має численні нагороди СРСР, України та Російської Федерації.

На знімках (стор 32-35):
 1. настрій у ювіляра святковий; 2. на руках у мами й тата; 3. Андрій Сердюк — студент Дніпропетровського медичного інституту; 4. перші кроки до управління наукою — разом з Р.Д.Габовичем та І.І. Нікбергом на нараді завідувачів кафедр медінститутів;

Андрій Михайлович Сердюк бере активну участь у громадському житті країни, веде велику науково-організаційну роботу. Він є членом Міжвідомчої комісії з реалізації загальнодержавної програми "Питна вода України на 2006-2020 роки", понад 10 років очолював робочу групу з Державної науково-технічної програми "Екологічна безпека України", яка була складовою частиною пріоритетного напрямку "Охорона навколишнього природного середовища" при Державному комітеті з питань науки і технологій (нині — Департамент науки і технологій Міністерства освіти та науки України). Багато років Андрій Михайлович очолював Координаційну раду з виконання Державної програми "Здоров'я нації", розраховану на 2002-2011 роки, був головою Правління Наукового товариства гігієністів України та Експертної ради ВАК України з профілактичної медицини, є членом редколегій багатьох наукових журналів, двох спеціалізованих вчених рад тощо.

А.М. Сердюк — автор понад 490 наукових робіт, у тому числі 5 підручників, 45 монографій. Має 5 авторських свідоцтв, 5 патентів. Підготував 21 доктора та 10 кандидатів наук.

А.М. Сердюк має наукові праці у галузі гігієни, радіобіології, екологічної безпеки, медичної екології, управління якістю середовища прожи-

вання людини, соціальної медицини: "Взаимодействие организма с электромагнитными полями как с фактором окружающей среды" (1977); "Непростые заботы человечества: научно-технический прогресс, здоровье человека, экология" (1988); "Чернівецька хімічна хвороба: нове екологічне захворювання?" (1998); "Общая гигиена" (1999); "Гігієна праці" (2000); "Гігієна довкілля: політика, практика, перспективи" (2001); "Завещание врача-профилактика" (2003); "Генофонд і здоров'я населення" (2003); "Комунальна гігієна" (2003); "Тяжелые металлы внешней среды и их влияние на репродуктивную функцию женщин" (2004); "Гігієна та екологія" (2006); "Нариси з історії гігієни довкілля в Україні" (2006), "Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку" (2007), "Генофонд і здоров'я: розвиток методології оцінки" (2008), "Hygiene and Ecology" (2009), "Вехи жизни Дениса Николаевича Калюжного" (2010), "Генофонд і здоров'я: іонізуюча радіація" (2011), "Health effects of the chornobyl accident" (2011), "Досвід та перспективи наукового супроводу проблем гігієнічної науки та практики" (2011).

Хоч би де працював Сердюк А.М., які б обіймав посади, він завжди залишається порядною, доброзичливою, чуйною людиною. Кожен, хто спілкувався з А.М. Сердюком, вирішуючи будь-які питання, наукові, організаційні, гро-

мадські чи особисті, або слухав його виступи, відчував на собі вплив його інтелекту високоосвіченої та глибокообдарованої людини, яка має ґрунтовні знання у різних галузях не лише медицини та біології, а й суспільних наук, літератури та мистецтва (живопис, музика, архітектура тощо). Усім своїм життям Андрій Михайлович доводить, що він постійно прагне дійти до суті будь-якого питання і справи, що постають перед ним, і вирішити їх на користь людям та державі.

Сьогодні ми щасливі привітати ювіляра з днем народження і побажати йому міцного здоров'я, подальшої творчої активності та реалізації нових планів.

Президія НАМН України,

Правління Наукового товариства гігієністів України,

колектив ДУ "Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України",

редколегія журналу "Довкілля та здоров'я"

5. А.М. Сердюк у таборі «Та-ра-ра» (Куба), де лікуються діти-інваліди з України;
6. здоров'я людини починається з любові до природи і здорового способу життя;
7. Андрій Михайлович і президент АН України Б.Є. Патон;
8. А.М. Сердюк — президент Академії медичних наук України.

